

NYELVTÖRTÉNETI ADATOK

Gyümölcsstermő pálmák nevei

Nemcsak a datolya-, a kókusz- vagy a banánpálma terem gyümölcsöket, még számos pálmafa hoz ehető terméseket. A pálmavirágúak rendjének egyetlen családja a pálmafélék (*Arecaceae*) 212 nemzetséggel, mintegy 2800 fajjal. A pálma termése a virágzatból fejlődik ki, és ennek megfelelően fürtökben fejlődik. A termés bogyó, makk vagy csonthéjas, apró, de egészen nagy is fejlődik.

aranygyümölcspálma – *J. Chrysalidocarpus lutestens* (P. 336). Madagaszkáron őshonos, de másutt is meghonosították. Bogyós termése főleg a madárfajok tápláléka.

A ném. *Goldfruchtpalme* 'ua.' (EW. 153) tükörfordítása. Megvan az angolban is a *golden fruited palm* (EL.), azaz 'aranygyümölcsű pálma'. A névadás alapja az érett gyümölcsök sárgás, szép arany színe. Hasonneve az *aranypálma* (P.). Egyéb idegen nyelvi nevei ugyanígy színre utalnak; vö. ang. *golden-yellow palm* (W. *Dypsis lutescens*) 'arany-sárga pálma', ném. *Goldblattpalme* (PN.) 'aranylevelű pálma', mal. *pinang kuning*, 'sárga dió', or. *хризалидокарпус желтоватый*, 'sárgás hrizalidokarpusz', jap. *kogane yake yashi*, ki. *huang ye zi* 'arany, sárga levelek', fr. *palmier cane d'or* (uo.), ang. *golden cane palm* 'aranynád pálma', mert a levélnyel sárgás narancsszínű, *yellow palm* 'sárga pálma', *golden feather palm* (<http://plantsrescue.com>), 'aranytoll pálma', mert a fatörzs tetején íves toll alakúak a hosszú levélnyélen nőtt sárgászöld levelek.

Ugyancsak az érett gyümölcs színére utal a latin *lutestens* faji terminus, 'sárgává lesz' (< lat. *luteus* 'sárga') értelmű. A latin szaknyelvi *Chrysalidocarpus* (BZ. 1878: 36) nemzetségnév leíró jellegű, a lat. *chrysalis* 'arany lepkék' (< gör. *khrüszallisz* 'ua.' < *khrüszosz* 'arany') és a gör. *karposz* 'gyümölcs' szavak összetételével alkotott, e pálma gyümölcse hasonlítható a lepkéhez. Az angolban is használatos a latin terminus alapján *butterfly palm* (GRIN.), *golden butterfly palm*, *yellow butterfly palm* (EL.), azaz 'pillangópálma', 'arany pillangópálma', illetve 'sárga pillangópálma' elnevezése. Az ang. *cane palm* (uo.), or. *тростниковая пальма* (PN.), ang. *golden cane palm* (W. *Dypsis lutescens*), vagyis 'nádpálma', 'aranynád pálma' név magyarázata az, hogy a kifejlett pálma törzse gyűrűs. Ezen alapul ang. *bamboo palm* (EL.), braziliai port. *areca-bambú* (GRIN.), azaz 'bambuszpálma', illetve 'arekabambusz' neve is. Az aranygyümölcspálma őshonosságára utal a földrajzi névvel alkotott ang. *Madagascar palm* (uo.) elnevezése.

borpálma – *J. Raphia vinifera* (P. 478). A trópusi Afrikában őshonos. Nagy, barna, pikkelyes héjú, jóízű gyümölcse egész éven át gyűjthető. Magva olajtartalmú.

Magyar neve *bortermő rafia* 'Raphia vinifera' (PallasLex. *Rafia*), *borpálma* (RévaiLex. *Raphia*; MNöVsz. 27). A fajnév a ném. *Weinpalme* 'ua.' (BBC. 18: 35; GRIN.; HARTERT 1901: 138) tükörfordítása. Több európai nyelvben is használatos szó szerint megfelelő terminus; vö. ang. *wine palm*, fr. *palmier à vin*, dán *vinpalme*, holl. *wijnpalm* (PN.), aszorb *winowa palma* 'ua.' (W. *Wšédna winowa palma*). A névadás szemléleti háttere az, hogy ennek a pálmának a nedvéből alkoholtartalmú ital készíthető. A cukros nedvből erjesztett pálmabor az úgynevezett *kogelbor* (RévaiLex.). A latin szaknyelvi *vinifer*, *vinifera* 'bor-

artepithetont Linné a borszőlőre alkalmazta, előtte már BAUHINNál (1623: 299) olvasható a középlat. *vinifer* (< lat. *vinum* 'bor', *-fer-* '-hordozó') szó. Ez a faji jelzője a borpálmának is, az átvitel oka a fentiekből világos. A latin binómen megfelelője a borpálma ol. *raffia vinifera* (PN.), illetve litv. *vyninė rafija* (W. *Vyninė rafija*) neve. Kínában *jiū yē* (EL.) néven ismerik, ennek 'bor-kókuszdió' a jelentése.

Társneve a *bambuszpálma* (P. 478), az ang. *bamboo palm* 'ua.' (GRIN.; HARTERT 1901: 138) tükörfordítása. A faj honosságára utal ang. *african bamboo palm*, *african wine palm* (uo.), *West african piassava palm* (EL.; *african piassava*: BullMisc. 1887, 24: 169) és sv. *västafrikansk rafiapalm* (GRIN.), azaz 'afrikai bambuszpálma / borpálma', és 'nyugat-afrikai piassavapálma / rafiapálma' elnevezése. Származására és a hancsanyagára is utal a faj ang. *West african bass fibre* (W. *Raphia vinifera*; *african bass*: BullMisc. 1887, 24: 169, 49: 1), vagyis 'nyugat-afrikai hancsrost' neve. Borterméke *bourdon* (PallasLex. *Rafia*) néven ismeretes. A németben volt is a borpálmának *Burdäo-palme* (ArchPharm. 1884, 734) neve.

cukorpálma – *J. Arenga pinnata* (P. 63). A trópusi Ázsiában őshonos. A csonthéjas, gömbölyded, lédús gyümölcs ehető, de megfelelően kell elkészíteni, mert csípős.

Magyar neve *cukorpálma* 'Arenga saccharifera' (PallasLex.), *cukor pálma* 'ua.' (Növsz. 226), *cukorpálma* 'Arenga pinnata' (MNövsz. 40). Neve a ném. *Zuckerpalme* 'ua.' (EW. 74; PLex. 19: 715) tükörfordítása. Számos nyelvben használatos szó szerinti megfelelője; vö. fr. *palmier à sucre*, sv. *sockerpalm* (GRIN.), ang. *sugar palm* (WAC.; BROWN – MERRIL 1919: 27; MERRIL 1921: 82), holl. *suikerpalm*, ol. *palma da zuccherò*, or. *сахарная пальма*, sp. *palma de azúcar*, ar. *nakhlet es sukkar* (PN.), le. *palmaq cukrowq*, tör. *şeker palmiyesi* 'ua.' (W. *Arenga pierzasta*). A pálma virágzásban lévő termő hajtásának édes nedvének íze a névadás szemléleti háttere. A lecsapolt folyadékból ugyanis elpárologtatják a víz nagy részét, majd kihűtik a szirupot, és tömbökbe kristályosítva cukrot állítanak elő. Erre a pálmacukorra utal a faj le. *arengq cukrowq*, *sloczq cukrowq*, *winosloczq cukrowq* (uo.) és ang. *black sugar palm* (PN.) elnevezése, valamint a lat. *saccharum* 'cukor', *-fer* '-hordozó') faji jelző is.

Társneve a *gomuti-pálma* (PallasLex. *cukorpálma*), részfordítással került a botanika magyar szaknyelvébe; vö. ném. *Gomuti-Palme* 'ua.' (GRIN.). Szó szerinti megfelelője az ang. *gomuti palm*, holl. *gomotoepalm*, port. *gomuteira* (uo.), ol. *palma gomuti* és az or. *пальма гомуту* 'ua.' (W. *Сахарная пальма*). A korábbi latin szaknyelvi *Gomutus* szinonim generikus névből való az előtag. A ma érvényes latin szaknyelvi *Arenga* nemzetségnév a cukorpálma Indonéziában használatos *arèn*, *tarèn* (EW. 74) nevéből származik. Megvan a faj ang. *arenga palm* (WAC.), *areng palm* és holl. *arengpalm*, *arenpalm* (EL.) nevében is. A 'szárnyas' jelentésű latin *pinnata* faji jelző a nagy, szárnyas levelekre utal, akárcsak or. *аренга перистая* (W. *Сахарная пальма*) elnevezése.

A földrajzi névvel keletkezett ném. *Molukken-Zuckerpalme* (GRIN.) neve arra utal, hogy Malukun (indonéz szigetcsoport Sulawesi és Új-Guinea között) igen nagy számban nő. Gyűrűzött törzse az alapja le. *arenga pierzasta*, illetve *sloczq pierzastq* (W. *Arenga pierzasta*) elnevezésének. A levélköpenynél lévő kemény szálakat sokoldalúan hasznosítják, a fekete színű szálakra utal a cukorpálma ol. *palma dalla fibra nera* (uo.) és ang. *black-fiber palm* (GRIN.), azaz 'feketerost-pálma' neve. Kisebb mértékben szágót is nyernek a cukorpálma belsejéből, ezért kapta ang. *Malay sago palm*, ném. *Sagwire-Palme* (uo.) és holl. *sagoewerpalm* (EL.) nevét. A *szágó* (PallasLex.) pálmaliszt vagy keményítő, neve nemzetközi szó; vö. sp. *sagú*, port. *sagu*, fr. *sagou* stb., a végső forrás az indon. *sagū* 'ua.' (EW. 551).

elefántcsont-pálma – *J. Phytelephas macrocarpa* (P. 79). Dél- és Közép-Amerikában őshonos. A termés édes gyümölcsűsát nyersen fogyasztják, lének is feldolgozzák.

A neve *elefántpálma* (PallasLex.; RévaiLex.), *elefántcsont pálma* (Növsz. 92; MNövSz. 76), *elefántcsontpálma* (MNövSz. 76). A ném. *Elfenbeinpalm* 'ua.' (GRIN.) tükörfordítása. Szó szerinti megfelelője a sv. *elfenbenspalm*, a sp. *palma de marfil* (uo.), a dán *elfenbenspalm* (LH.) és a norv. *elfenbenspalm* 'ua.' (PN.). A névadási szemlélet hátere az, hogy magja éretten csontkemény, fehér színű, földolgozva az elefántcsonthoz hasonlatos. Gombokat, dísz tárgyakat faragnak belőle. Volt is a latin nemzetségnévnek *Elephantusia* Willd. szinonimája. Az érett mag *elefántcsontdió* (PallasLex.; RévaiLex.), *korosszus-* v. *koruszkó-dió*, *növényelefántcsont* (RévaiLex. 6: 291). A RévaiLex. szerint 1826 óta kereskednek vele ilyen néven.

Társneve a *taguafa* (PallasLex.; RévaiLex. 6: 291), forrása a sp. *tagua* 'ua.' (EL.). A szó átkerült az angolba is; vö. ang. *tagua palm* 'ua.' (GRIN.). A csontkemény, úgynevezett növényi elefántcsont neve a *tagua*, Peruban a sp. *yarina* (uo.). Mivel az elefánt vadászatát sokfelé betiltották, a különben is jóval alacsonyabb árú növényi elefántcsont helyettesíti a szegény óriások agyaráit, a csontkemény héjú mag a vilá piacon keresett termék, mióta az elefántcsont kereskedelmét korlátozták.

A ma érvényes *Phytelephas* generikus név is az ókori gör. *phüto* 'növény-' és az *elephas* 'elefánt' szó összetételével alkotott. A növény-elefántcsont terminus a sp. *marfil vegetal* (uo.), ang. *vegetable ivory*, fr. *ivoire végéтал* (PN.) megfelelője, és erre utal a faj fr. *palmier à ivoire*, ang. *ivory palm* (uo.), *ivory nut palm* (EL.), azaz 'elefántcsont/dió/-pálma' neve is. A ném. *Steinnußpalm* (GRIN.) társnévének 'kódió-pálma' a jelentése, ugyancsak az értékes nyersanyag, a szárítás után nagyon kemény mag az alapja. A 'nagy gyümölcsű' jelentésű lat. *macrocarpa* (< gör. *makrosz* 'nagy', *karposz* 'gyümölcs') faji jelző pedig az emberfej nagyságú, 13 kg tömegű termés-zsákokra utal, akárcsak a faj ang. *large-fruited ivory palm* (PN.), cs. *slonovník velkoplodý*, észt *suureviljaline vandlipalm* (LH.) és le. *sloniak wielkoowocowy* (W. *Sloniak wielkoowocowy*), azaz 'nagy gyümölcsű elefántcsont-pálma' elnevezése.

karnaubapálma – *J. Copernicia prunifera / cerifera* (P. 342). Brazíliában és a Karib szigeteken honos. Gyümölcsét az indiánok fogyasztják. A virágzati torzsája is ehető.

A 19. századtól adatható név a magyarban: *karnauba* (PallasLex.), *karnaubapálma* (RévaiLex.), *karnaub-pálma* 'ua.' (MNövSz. 96). Nemzetközi szó; vö. ang. *karnauba palm*, ném. *Karnaubapalm*, sv. *karnaubapalm* (GRIN.), fi. *karnaubapalmu*, dán *karnaubapalm* (PN.), sp., kat. *carnaúba*, *palma carnaúba*, port. *carnaúba*, *carnaíba* (W. *Carnaúba*), észt *karnaubapalm* 'ua.' (LH.). A faj őshazájában beszélt braziliai port. *carnauba* 'ua.' (uo.) a végső forrás. A fajnév alakváltozata a braziliai port. *carnaubeira* 'ua.' (uo.), ennek megfelelője az ang. *carnaubeira palm* és a sp. *carnaubeira* 'ua.' (W. *Copernicia prunifera*).

Magyar társneve a *brazíliai-viaszpálma* (P. 138), illetve *viaszpálma* (MNövSz. 204). A *viaszpálma* terminus szó szerinti megfelelője számos nyelvben használatos; vö. ang. *wax palm* (GRIN.), ném. *Wachspalm*, fr. *palmier à cire* (PN.), braziliai port. *palmeira de cera*, cs. *palma vosková* (LH.), sv. *vaxpalmen* 'ua.' (W. *Vaxpalm*). A faj dán *karnaubavokspalmen* (uo.), ném. *Karnauba-wachspalm* (EW. 509), ang. *carnauba wax palm* (EL.) és fr. *palmier à cire carnauba* (PN.) elnevezésének jelentése is 'karnauba-viaszpálma', jap. *burajiru rou yashi* (uo.) neve 'brazil viaszpálma', litv. *vaškinė kopernicija* (W. *Vaškinė kopernicija*) neve pedig 'viaszos Kopernikuszpálma'. A nevek alapja az, hogy a levéllemezek felső oldalán vastag pikkelyekben viaszréteg halmozódik fel, amely főzéssel elválasztható. Igen hasznos növényi viasz az úgynevezett karnaubaviasz (RévaiLex.). A latin *cerifera* (< lat. *cera* 'viasz'; *-fer* 'hordozó') faji jelző ugyancsak erre utal.

Volt e fajnak *Kopernikuszpálma* (PallasLex; MNövSz. 107), *Kopernikus pálmája* (Növsz. 65), társneve is, ma nemzetségnév a *Kopernikusz-pálma* (P. 147). A *Copernicia* genuszt a híres csillagász, Nikolaus Kopernicus (1473–1543) tiszteletére nevezték el. A latin szaknyelvi *prunifera* (< lat. *prunum* 'szilva', *-fer* '-hordozó') faji jelző pedig a gyümölcsnek a szilvákhoz való hasonlóságára utal. A sp. *palma redonda* (LH.) neve 'kerek pálma'.

kötélpálma – *J. Attalea funifera* (P. 151). Kelet-Brazíliában endemikus. Tojás alakú, rostos gyümölcse három ehető, csontkemény, olajtartalmú magvat tartalmaz.

Magyar neve 1893-tól adatható: *kötélpálma* (PallasLex. *Attalea*; vö. RévaiLex. 2: 266; MNövSz. 111). Az elnevezés *kötél* előtagjának az a magyarázata, hogy a pálma levélhüvelyének rugalmas, szívós rostja a szárazság és a nedvesség minden változásának igen ellenálló, ezért könnyű, de nagyon tartós kötelek készülnek belőle. Gazdaságilag fontos, vízálló rostjára utal a kötél szó megfelelőjével a latin szaknyelvi *funifera* (< lat. *funis* 'kötél', *-fer* '-hordozó') faji jelző is. Az oroszban ugyancsak *атталея верёвочная* (LH.), azaz 'kötéltattalea' a neve, a latin binóment fordították le.

A hasonlóság alapján magvának a *lisszaboni kókuszdió*, valamint a *kis kókuszdió* (PallasLex.) nevet adták, az utóbbi a ném. *Coquilla-nuß* 'ua.' (AG. 1848, 396), *Coquillanüsse* (BBC. 537) fordítása, amely a sp. *coquilla* 'ua.' (PN.) szóból származik. A 'dió' jelentésű ném. *Nuß*, tbsz. *Nüsse* magyarázó elem az összetételben. Rostjának társneve a *monkeyfüve* (PallasLex.) volt, amely az ang. *monkey grass* 'ua.' (W. *Monkey grass*) részfordítása. A hosszan lecsüngő, szálas rostjaira utal a pálma fr. *palmier à fibres du Brésil* (PN.), észt *nööri-ataaleapalm* (LH.) és fr. *attalée à cordes* (GRIN.), azaz 'brazíliai rostpálma', 'zsinór-attaleapálma', valamint 'húros babasszupálma' elnevezése is.

A kötélpálma honossága az alapja a brazíliai földrajzi névvel alkotott ném. *Bahia-Piassavapalme* (EW. 86), ang. *Bahia piassava palm* és port. *piacaba da Bahia* (GRIN.) fajnevének, a kötélpálma értékes rostját főleg Bahiából szállították, az 1880-as években 2000 tonnát exportáltak onnan évente. Az ang. *coquilla-nut* (uo.), *coquillo oil palm* (PN.), a mag sp. *coquito*, *coquilla*, *coquillo* (uo.) nevének átvétele. A végső forrás a brazíliai port. *coqueiro* 'ua.' (EL.), tulajdonképpen 'kókuszdió'. További neve a brazíliai port. *piacabara-teira* (LH.), azaz 'kúszó piasszáva' és a kí. *ya ta zong* (PN.). Az *Attalea* nemzetséget III. Attaloszról, Pergamon mesés gazdagságú királyáról (i. e. 138–133) nevezték el, aki botanikai tanulmányokat folytatott, kertészeti és mezőgazdasági művek szerzője.

mézeskalácpálma – *J. Hyphaene thebaica* (P. 399). Afrikában, főleg az Arab-félszigeten gyakori. Gyümölcse alma nagyságú, sárgásbarna, egy magot tartalmaz.

Neve az ang. *gingerbread palm* 'ua.' (WAC.) tükörfordítása. Megvan a franciában is a *palmier pain d'épice* 'ua.' (PN.) megfelelő. 1895-től adatható a *mézeskalácsfa* 'ua.' (PallasLex. *Hyphaene*), a név az ang. *ginger bread tree* 'ua.' (EL.) szó szerinti fordítása. A névadás szemléleti háttere a faj gyümölcsének mézeskalács íze és alakja.

A *bőrpálma* ennek a fajnak a neve (Növsz. 150), később a *Hyphaene* nemzetségé (MNövSz. 35), ma a *Hyphaene coriacea* (P. 55). A mézeskalácpálma társneve a pálmánál szokatlan elágazó törzsre utaló *ágaspálma* (PallasLex. *Dhumapálma*), ez az egyetlen villásan elágazó pálmafa, a név a fr. *palmier fourchu* 'ua.' (GRIN.) megfelelője. További társneve a *dumpálma* (P. 76), *Dhumapálma*, *duma*, *dómpálma* (PallasLex.), *dum-pálma*, *dhuma-pálma* (RévaiLex. 10: 439), *dum-pálma* (MNövSz. 76). A ném. *Dumpalme* 'ua.' (EW. 300) részfordítása. A végső forrás a faj Egyiptomban használatos ar. *dom*, *dûm* (PN.)

neve. Számos európai nyelvbe átkerült; vö. sp. *palmera dum*, dán *doompalme*, jap. *doomu yashi*, ol. *palma doma*, *palma dum*, ang. *dom*, *dom palm* (uo.), *doum palm* (EL.), *dum*, fr. *palmier doum*, sv. *doumpalm*, sp. *duma* 'ua.' (GRIN.).

Gyakori előfordulási helye az alapja fr. *palmier doum d'Égypte* (W. *Palmier doum d'Égypte*), ang. *Egyptian doum palm* (uo.), port. *palmeira do Egipto*, *palmeira da Arábia*, fr. *palmier à Ivoire* (PN.), vagyis 'egyiptomi / arábiai / elefántcsontparti pálma' elnevezésének. A szárnyas, tagolt levelekre utal fr. *chou palmiste* (GRIN.), azaz 'káposztafűrés' és holl. *waaierpalm* (PN.), vagyis 'legyezőpálma' elnevezése. A dán *stennødder* (uo.) nevének 'kődió' a jelentése, a kemény maghéjra utal.

A latin szaknyelvi binóment LINNÉ adta a fajnak 1753-ban (2: 1187). A *Hyphaena* (< gör. *hūphainein* 'szőni') nemzetségnév alapja az, hogy a rostos terméshúst szövéshez, fonáshoz használják. A földrajzi neves *thebaica* (< lat. *Thebaicus* < gör. *Thēbaikosz* 'Téba városából való') faji jelző pedig a felső-egyiptomi városnévvel a faj ottani széles elterjedtségére utal. Ebből való a faj *tébai dumpálma* (PallasLex. *Pálmák*), kat. *palmera tebaica* (W. *Palmera tebaica*) nevének, valamint a latin szaknyelvi *Palma thebaica*, *Douma thebaica*, *Cucifera thebaica* és *Chamaeriphes thebaica* szinonimának a jelzője is.

mézpálma – *Jubaea chilensis / spectabilis* (P. 178). Chilében őshonos. Kis, csonthéjas gyümölcse zöld, éretten sárga, 3-4 cm átmérőjű. Egy magot tartalmaz.

Magyar forrásban 1914-ben említik a *Jubaea spectabilis* fajt (RévaiLex. 11: 59), de magyar neve akkor még nem volt. A *mézpálma* 'ua.' (MNövSz. 76), a ném. *Honigpalme* 'ua.' (EW. 315) vagy az ang. *honey palm* 'ua.' (EL.) tükörfordításával keletkezett. Más nyelvekben is megvan a megfelelő név; vö. sp. *palma de miel* (uo.), dán *honingpalme* (PN.), sv. *honungspalm* 'ua.' (GRIN.). Neve a mézpálma legkomolyabb hasznára, a levágott csúcsrügynél kiszivárgó folyadékból besűrítéssel készülő pálmamézre utal, ez a házában úgynevezett *miel de palma* (a szirupos anyagnak nincs köze valójában a mézhez).

Társneve, a *chilei mézpálma* (P. 404) az ang. *chilean wine palm* 'ua.' (W. *Jubaea*) tükörfordítása. Szó szerinti megfelelője használatos a norvégben és a németben is; vö. norv. *chilensk vinpalme* (uo.), ném. *chilenische Honigpalme* 'ua.' (PN.). A faj származási helye az alapja. Ugyancsak honosságára utal a latin szaknyelvi *chilensis* faji jelző, valamint sp. *palmera chilena* (EL.), kat. *palmera xilena*, port. *palmeira do chile*, *palma chilena* (W. *Palmeira-do-chile*), vagyis 'chilei pálma' nevének faji jelzője is.

További társneve az *elefántpálma* (P. 79), ennek a pálmának az elefántlábszerű, vastag, szürke törzse volt a névadás szemléleti háttere. Az édes nedvből a pálmamézen kívül pálmacukrot is állítanak elő, a pálma nedvére utal ang. *syrup palm* (GRIN.), azaz 'sziruppálma' neve. A szirupot közvetlenül is lehet használni mint édesítőszer, ha azonban hagyják erjedni, alkoholtartalmú ital készíthető belőle, a pálmabor. Ez az alapja ang. *chilean wine palm* (uo.), azaz 'chilei borpálma' elnevezésének. A ném. *Mähnenpalme* (uo.) nevének 'sörénypálma' a jelentése. A latin szaknyelvi *Jubaea* nemzetségnévet a világháló több honlapján is megnevezett numídiái uralkodó, I. Juba királlyal ellentétben II. Juba király tiszteletére adták, aki i. e. 25-től Mauritánia uralkodója volt, tanult író, több – Plinius által is forrásnak használt – botanikai mű szerzője. Az or. és ukr. *юбея* (W. *Юбея*) generikus név a latinból való. A lat. *spectabilis* (< lat. *spectare* 'néz') faji jelzőnek 'látványos, jóképű' a jelentése.

Gyümölcsének ehető magja olyan, mint egy kis kókusz, a magot fehér, húsos tápláló szövet (endospermium) veszi körül. Az illata és íze is hasonló a kókuszdióéhoz, ezért Chilében a sp. *coquito* (uo.), azaz 'kókuszdiócska' nevet adták neki. a sp. *coquito* 'ua.'

A spanyol terminus már 1914-ben nálunk is olvasható (RévaiLex. 11: 59). Ezzel a szóval alkották a mézpálma ang. *coquito palm*, valamint sp. *coquito de Chile*, *coquito de miel*, *palma de coguitos* (EL.), *palmera coquito* (GRIN.) elnevezését. Ugyancsak ez volt a névadás szemléleti háttere a kókusz megfelelőjével létrejött sp. *coco de Chile*, fr. *cocotier du Chili*, ang. *chilean coco palm* (uo.), azaz 'chilei kókuszpálma' nevek esetében.

(Folytatjuk.)

RÁCZ JÁNOS

LEVÉLSZEKRÉNY

Dorogman György írja. Az alábbiak megírására a Földrajzi nevek etimológiai szótárának egyik szócikke készített. A 2. kiadás 1. kötetének 366–367. oldalán szerepel a **Despeñaperrosi-hegyszoros.** (A Reader's Digest viláगतlasz [2006] *Despeñaperros-hágó* néven említi ezt a földrajzi képződményt.) Ennek spanyol elemét KISS LAJOS (Hunfalvy János 1884-es műve nyomán) 'dobd le a kutyákat, ti. a hitetleneket' értelműnek mondja. A *Despeñaperros* összetett szó: a *despeña* igealakból és a többes számú *perros* főnévből alakult. Maga a *despeñar* ige képzett szó: a *des-* fosztóképző és a *peña* 'szikla, szirt' főnév összetételéhez járul a főnévi igenév *-ar* végződése. Jelentése 'szikláról, szirttről ledob'. (María Moliner Diccionario de uso del español [Gredos, Madrid, 2001] szótára szerint: „arrojar una cosa desde lo alto de una roca o un precipicio”, azaz 'lehajít valamit egy szikla vagy szakadék magaslatáról'.) Az ige ragozott alakjához járul a *perro* 'kutya; megvetett ember' főnév többes számú alakja.

A spanyol nyelv nem bővelkedik összetett szavakban, noha több típusuk van: *hazmerreír* 'pojáca' (szó szerint 'nevetess meg engem'), *nomeolvides* 'nefelejcs' ('ne felejts engem'), *ricohombre* 'főnemes' (tkp. 'gazdag ember'), *aguapié* 'lóre' (tkp. 'lábvíz'). Az első kettő ige (igék) és névmás összetétele, a harmadik melléknévből és főnévből, a negyedik két főnévből áll. Ilyenek ma már ritkán keletkeznek. A leggyakoribb, mai is termékeny típus az (általában tárgyias) ige + főnév összetétel. Az ige ilyenkor jelen idejű, egyes szám harmadik személyű alakban, a főnév pedig többnyire többes számban áll. Számos példa van rá, hogy csak néhányat idézzek: *afilalápices* 'ceruzahegyező' (az *afilar* 'fen, hegyez, élesít' ige fenti alakja + *lápiz* 'ceruza' többese); *chotacabras* 'kecskefejő' (az elavult *chotar* 'szopik' ige fenti alakja + *cabra* 'kecske' többese); *cubrecadena* 'láncvédő' (a *cubrir* 'fed, takar' ige fenti alakja + *cadena* 'lánc'); *rascacielos* 'felhőkarcoló' (a *rascar* 'kapar, karcol' ige fenti alakja + *cielo* 'ég' többese); *sacacorchos* 'dugóhúzó' (a *sacar* 'kivesz, kihúz, kiszed' ige fenti alakja + *corcho* 'parafa; dugó' többese). Mint látható, ezek magyar megfelelője is összetétel: az előtag jelöletlen tárgyként álló főnév, az utótag pedig folyamatos melléknévi igenévből keletkezett főnév.

A *Despeñaperros* tehát a fentiek szerint magyarul inkább 'kutyaledobó', mintsem 'dobd le a kutyákat'. Igaz, a fenti összetételekben szereplő spanyol igealak többnyire egybeesik az adott ige egyes számú parancsoló alakjával. Vagyis az *afila* szóalak egyaránt jelenti azt, hogy 'fen', de azt is, hogy 'fenj', a *cubre* 'takar' és 'takarj' stb. Hogy mégsem felszólító alakkal van ilyenkor dolgunk, bizonyítja pl. a *detienebuey* 'tövíses iglice, Ononis spinosa' növénynév: ennek előtagja a *detener* 'megállít' ige jelen idejű, egyes szám 3. sze-